

ZESPÓŁ AKT URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO KRAKOWSKIEGO Z LAT 1945–1950 W ARCHIWUM PAŃSTWOWYM W KRAKOWIE

1. Urząd Wojewódzki Krakowski w latach 1945–1950

W latach 1945–1950 w każdym województwie organem terenowej administracji ogólnej był wojewoda. Nadzorował on starostów powiatowych¹ w województwie, sam podlegając nadzorowi naczelnych władz administracji państwowej oraz kontroli społecznej ze strony miejscowej Wojewódzkiej Rady Narodowej (WRN)². Jako przedstawiciel rządu przewodniczył różnym oficjalnym obchodom i uroczystościom oraz koordynował działalność całej administracji państwowej na obszarze województwa³. Wojewoda z urzędu był także przewodniczącym organu wykonawczego samorządu wojewódzkiego – wydziału wojewódzkiego, wraz z którym wykonywał uchwały WRN, natomiast w imieniu rządu i WRN nadzorował organy wykonawcze samorządów powiatów i miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych⁴. Wszystkie te zadania spełniał wojewoda przy pomocy urzędu wojewódzkiego⁵.

---

¹ W miastach wydzielonych z powiatów funkcje starostów grodzkich pełnili prezydenci miast. W województwie krakowskim byli to prezydenci: Krakowa, a od roku 1949 także Białej.

² Stanowisko przedstawiciela rządu i szefa administracji ogólnej pełnił wojewoda na mocy rozporządzenia Prezydenta RP z 19 I 1928 w sprawie organizacji i zakresu działania władz administracji ogólnej. Zob. DzURP z 1936, nr 80, poz. 55 oraz dekretu PKWN z 21 VIII 1944 w sprawie trybu powoływania władz administracji ogólnej I i II instancji. Zob. DzURP z 1944, nr 2, poz. 8.

³ K. Mańkowski, *Administracja ogólna w Polsce*, Warszawa 1948, s. 15, 86.

⁴ Funkcje przewodniczącego wydziału wojewódzkiego sprawował wojewoda na mocy ustawy z 23 III 1933 o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. Zob. DzURP z 1933, nr 35, poz. 294 oraz dekretu PKWN z 23 XI 1944 o organizacji i zakresie działania samorządu terytorialnego. Zob. DzURP z 1944, nr 14, poz. 74. W województwie krakowskim miastami wydzielonym z powiatowych związków samorządowych były: Kraków, Nowy Sącz, Tarnów, a od roku 1949 także Biała.

⁵ Zob. rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 13 VIII 1931 w sprawie organizacji urzędów wojewódzkich i trybu załatwiania spraw w tych urzędach, DzURP z 1931, nr 76, poz. 611.

W dniu 26 I 1945 wojewoda krakowski wraz z przewodniczącym WRN obwieścili rozpoczęcie działalności Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego⁶. Niektóre jego wydziały rozpoczęły działalność już wcześniej, inne – z Wydziałem Ogólnym na czele – w dniu 26 I, niektóre dopiero w lutym 1945⁷. Z końcem lutego ustalono formalnie 12 wydziałów: Ogólny, Społeczno-Polityczny, Samorządowy, Wojskowy, Przemysłowy, Aproprowiacji i Handlu, Pracy i Opieki Społecznej, Zdrowia, Weterynaryjny, Komunikacyjno-Budowlany, Kultury i Sztuki, Dróg Wodnych⁸.

Już na przełomie marca i kwietnia 1945 z Wydziału Ogólnego wyodrębniono Oddział Mienia Państwowego jako odrębny urząd pod nazwą Tymczasowego Zarządu Państwowego⁹. W dniu 15 maja tego roku Oddział Prawno-Administracyjny Wydziału Ogólnego został usamodzielniony jako Wydział Administracyjny Urzędu Wojewódzkiego, przejmując także od Wydziału Społeczno-Politycznego sprawy stanu cywilnego i wyznań¹⁰. Wreszcie w dniu 10 VIII 1945 dotychczasowy Oddział Budżetowo-Gospodarczy w Wydziale Ogólnym stał się samodzielnym wydziałem Urzędu Wojewódzkiego¹¹.

Kolejne zmiany były następstwem zmian organizacyjnych w resortach rządowych nadzorujących poszczególne wydziały. W maju 1945 z Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego wyłączono Oddział Miernictwa jako samodzielny Wydział Pomiarów Urzędu Wojewódzkiego¹², a w połowie 1945 Oddział Ruchu Drogowego jako odrębny Wojewódzki Urząd Samochodowy, zajmujący się rejestracją pojazdów mechanicznych i rowerów, wydawaniem praw jazdy i uprawnień na zarobkowy przewóz osób i towarów pojazdami mechanicznymi, kontrolą ruchu drogowego, administrowaniem publicznym taborom samochodowym¹³. Z końcem lipca 1945 Wydział Komunikacyjno-Budowlany został podzielony na dwa wydziały: Komunikacyjny i Odbudowy¹⁴.

W związku ze zmianami organizacyjnymi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z końcem maja lub w czerwcu 1945 w Wydziale Pracy i Opieki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego zniesiony został Oddział Ubezpieczeń Społecznych, będący dotąd instancją odwoławczą od orzeczeń instytucji ubezpieczeń społecznych w kilku województwach¹⁵. Wydział Pracy i Opieki Społecznej zmienił wtedy nazwę na Wydział Opieki Społecznej.

Naczelnik Wydziału Pracy i Opieki Społecznej (następnie Opieki Społecznej) kierował Biurem Akcji Przesiedleńczej (BAP), powstałym w maju 1945, do którego zadań należało opracowywanie planów przesiedleń ludności z województwa krakowskiego

⁶ APKr, UW II 51.

⁷ APKr, UW II 51, 123, 128, 133, 135, 136, 138.

⁸ APKr, UW II 59–60, 65, 68, 70, 75, 78–79, 82, 87.

⁹ Na mocy dekretu z 2 III 1945 o majątkach opuszczonych i porzuconych. Zob. DzURP z 1945, nr 9, poz. 45.

¹⁰ Zob. APKr, UW II 63, „Zarządzenie wewnętrzne” nr 24 z 8 V 1945. Przygotowania do tej zmiany trwały od kwietnia 1945. Zob. APKr, UW II 59.

¹¹ Formalnie na mocy zarządzenia wewnętrznego wojewody nr 44 z 16 VIII 1945. Zob. APKr, UW II 61.

¹² APKr, UW II 85. Zmiany wprowadzono na podstawie rozporządzenia premiera z 18 V 1945 o organizacji i zakresie działania organów podległych Głównemu Urzędowi Pomiarów Kraju. Zob. DzURP z 1945, nr 20, poz. 112.

¹³ APKr, UW II 83, 3288, 3289. Następnie: Okręgowy Urząd Samochodowy.

¹⁴ APKr, UW II 82, 84. Nastąpiło to na podstawie wspólnego zarządzenia ministrów: odbudowy i komunikacji z 19 VII 1945.

¹⁵ Obejmował swym zasięgiem miasta Warszawę i Łódź oraz województwa: białostockie, krakowskie, kieleckie, lubelskie, łódzkie, rzeszowskie, warszawskie i powiat cieszyński w województwie śląskim. Zob. APKr, sygn. tymcz. ZUSKr 1, 52.

na tzw. Ziemię Odzyskaną oraz czuwanie nad przebiegiem akcji przesiedleńczej. Biuro Akcji Przesiedleńczej pełniło także funkcję sekretariatu Wojewódzkiego Komitetu Przesiedleńczego¹⁶. Z dniem 1 X 1945 BAP zostało zlikwidowane, a jego kompetencje przejął wojewódzki oddział Państwowego Urzędu Repatriacyjnego oraz Wojewódzki Komisarz ds. Przesiedleńczych. W Urzędzie Wojewódzkim prowadzenie rozpoczętych przez BAP spraw i likwidację jego agend powierzono Wydziałowi Społeczno-Politycznemu¹⁷. W tymże dniu 1 X 1945 z Urzędu Wojewódzkiego wyodrębniony został Wydział Dróg Wodnych jako samodzielna Dyrekcja Dróg Wodnych¹⁸.

W ostatnim kwartale 1945 Urząd Wojewódzki Krakowski składał się z 15 wydziałów: Ogólnego, Budżetowo-Gospodarczego, Administracyjnego, Społeczno-Politycznego, Samorządowego, Wojskowego, Przemysłowego, Aprowizacji i Handlu, Opieki Społecznej, Zdrowia, Weterynarii, Komunikacyjnego, Odbudowy, Pomiarów, Kultury i Sztuki. O kompetencjach większości z tych wydziałów świadczyły ich nazwy. Zadania kilku z nich trzeba tu jednak przybliżyć.

Wydział Ogólny załatwiał sprawy wynikające ze stanowiska wojewody jako przedstawiciela rządu, sprawy organizacji, personelu i trybu urzędowania w Urzędzie Wojewódzkim, starostwach oraz w innych nadzorowanych przez wojewodę władzach i instytucjach, sprawy podziału terytorialnego na szczeblu województwa i powiatów, sprawy ustalania i szacowania szkód wojennych, sporządzał sprawozdania (potem także plany) Urzędu Wojewódzkiego oraz gromadził plany i sprawozdania starostw i urzędów administracji specjalnej, przeprowadzał inspekcje organizacyjne starostw, prowadził sekretariaty wojewody i wicewojewodów, bibliotekę, kancelarię główną i archiwum Urzędu Wojewódzkiego.

Wydział Administracyjny załatwiał sprawy postępowania przymusowego w administracji, nadzoru nad orzecznictwem karno-administracyjnym, sprawy wyłączeniowe, sprawy o przeważającym charakterze prawnym załatwiane przy współudziale innych wydziałów (zwłaszcza wodno-prawne), sprawy obywatelstwa, przynależności gminnej, zmian imion i nazwisk, stanu cywilnego, wyznaniowe. Wydawał również opinie prawne dla innych wydziałów.

Wydział Społeczno-Polityczny załatwiał sprawy legalnych i nielegalnych partii politycznych, stowarzyszeń i związków, strajków i bezrobocia, posiadania broni, współdziałania z organami bezpieczeństwa publicznego, sprawy narodowościowe, paszportowe, cudzoziemców, ewidencji i kontroli ruchu ludności, ochrony granic państwa, przedsięwzięć rozrywkowych, zgromadzeń publicznych, publicznych zbiorów pieniężnych, zezwoleń na biura pisania podań i inne przedsięwzięcia wymagające zaufania publicznego, gromadził polityczne sprawozdania i meldunki sytuacyjne starostów, prezydentów miast wydzielonych oraz innych władz i urzędów z województwa krakowskiego, opracowywał sprawozdania sytuacyjne wojewody, wydawał opinie o kandydatach do służby państwowej i osobach szczególnego zaufania publicznego, utrzymywał kontakty z prasą, rozpatrywał donosy i anonimy, podejmował interwencje w sprawach osób represjonowanych przez polskie i radzieckie organy wojskowe i bezpieczeństwa publicznego.

¹⁶ Biuro Akcji Przesiedleńczej powstało na mocy zarządzenia wojewody krakowskiego z 12 V 1945. Zob. APKr, UW II 89.

¹⁷ APKr, UW II 52.

¹⁸ Na podstawie zarządzenia ministra komunikacji z 6 VIII 1945. Zob. APKr, UW II 98.

Wydział Samorządowy załatwiał sprawy związane z nadzorem państwowym wojewody nad samorządem terytorialnym w województwie krakowskim i sprawy wynikające ze stanowiska wojewody jako przewodniczącego krakowskiego Wydziału Wojewódzkiego, prowadził także sekretariat Wydziału Wojewódzkiego. W swych czynnościach Wydział Samorządowy współdziałał z zainteresowanymi instytucjami i wydziałami Urzędu Wojewódzkiego.

Wydział Wojskowy załatwiał sprawy związane z poborem wojskowym, sprawy osób objętych przysposobieniem wojskowym i wychowaniem fizycznym, zwierząt pociągowych i środków przewozowych na potrzeby wojska, ochrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, sprawy kwaterunkowe wojska, wreszcie wszystkie inne zagadnienia związane z obronnością, nienależące do zakresu działania innych wydziałów Urzędu Wojewódzkiego. W ramach Biura Zażeń rozpatrywał skargi na żołnierzy Armii Radzieckiej.

Wydział Przemysłowy załatwiał sprawy uprawnień przemysłowych dla przedsiębiorstw i zakładów drobnego przemysłu i rzemiosła (z wyjątkiem przemysłu i rzemiosła przetwórczego artykułów spożywczych) i nadzorował ich działalność, załatwiał sprawy reprywatyzacji przedsiębiorstw pozostających pod zarządem państwowym, ustalał okręgi kominiarskie, nadzorował działalność organizacji przemysłowych i rzemieślniczych, zatwierdzał cenniki wyrobów przemysłowych i rzemieślniczych (z wyjątkiem artykułów spożywczych). Jako organ zarządzający przemysłem poprzez Dyрекcję Przemysłu Miejscowego administrował drobnym przemysłem pozostającym pod zarządem państwowym.

Wydział Apropowizacji i Handlu zajmował się sprawami obowiązkowych dostaw ziemio-
plodów i produktów zwierzęcych, zaopatrywaniem ludności w reglamentowane wyroby żywnościowe i przemysłowe, załatwiał sprawy uprawnień przemysłowych dla zakładów handlowych, gastronomicznych i hotelarskich oraz przedsiębiorstw i zakładów drobnego przemysłu i rzemiosła przetwórczego artykułów spożywczych, nadzorował ich działalność oraz obrót handlowy, prowadził obserwację cen towarów na wolnym rynku, ustalał i kontrolował cenniki towarów reglamentowanych.

Pracami wydziałów kierowali ich naczelnicy, a każdy wydział składał się z oddziałów, na czele których stali kierownicy. Nadzór nad poszczególnymi wydziałami sprawował wojewoda lub – w jego imieniu – jeden z wicewojewodów, w ramach ustalonego podziału kompetencji.

Rok 1946 przyniósł niewiele zmian w organizacji krakowskiego Urzędu Wojewódzkiego. W Wydziale Komunikacji powstał Oddział Lotnictwa Cywilnego¹⁹, z Wydziału Przemysłowego przeniesiono do Wydziału Odbudowy załatwianie spraw przedsiębiorstw budowlanych i przemysłu materiałów budowlanych²⁰, Biuro Zażeń zostało przeniesione z Wydziału Wojskowego do Wydziału Społeczno-Politycznego²¹. Na mocy zarządzenia ministra aproowizacji handlu z 27 II 1946 Oddział Kontroli w Wydziale Apropowizacji i Handlu został wyodrębniony z Urzędu Wojewódzkiego jako niezależny od niego Oddział Departamentu Kontroli Ministerstwa Apropowizacji i Handlu²². W związku z dekretem o nacjonalizacji przemysłu z 3 I 1946²³ poszerzono zakres czynności wydziałów:

¹⁹ APKr, UW II 82.

²⁰ APKr, UW II 84.

²¹ APKr, UW II 52, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 7 z 19 II 1946.

²² APKr, UW II 1869.

²³ DzURP z 1946, nr 3, poz. 17.

Aprobowizacji i Handlu oraz Przemysłowego, tworząc w nich referaty upaństwowienia przedsiębiorstw²⁴. W roku 1946 weszły w życie przepisy o planowaniu inwestycyjnym²⁵, a w następnym roku w całym państwie rozpoczęto realizację 3-letniego planu odbudowy gospodarczej²⁶. W związku z tym w krakowskim Urzędzie Wojewódzkim poszerzono kompetencje poszczególnych wydziałów, w imieniu wojewody pełniących funkcje inwestorów, zwłaszcza Samorządowego, Odbudowy, Komunikacyjnego.

Wiele zmian w organizacji Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego przyniósł rok 1947. Już w dniu 1 stycznia dotychczasowy Okręgowy Urząd Samochodowy został wcielony ponownie do Urzędu Wojewódzkiego jako Wydział Motoryzacji, który jednak od 1 IX 1947 stał się oddziałem Wydziału Komunikacyjnego²⁷. Największą zmianą w 1947 było wcielenie z dniem 1 lutego Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w Krakowie (WUZ) do Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego na mocy dekretu z 12 VIII 1946 o zespoleniu urzędów ziemskich z władzami administracji ogólnej²⁸. Ze względu na rozbudowane agendy dotychczasowego WUZ został on włączony do Urzędu Wojewódzkiego jako Dział Rolnictwa i Reform Rolnych (RR), złożony z 6 wydziałów: Rolnictwa, Urządzeń Rolnych²⁹, Pomiarów Rolnych, Wodno-Melioracyjnego, Finansów Rolnych³⁰, Weterynarii, które odziedziczyły kompetencje dotychczasowych wydziałów WUZ, poszerzone o niektóre rodzaje spraw załatwianych dotąd w Urzędzie Wojewódzkim. Wydział Weterynarii odziedziczył kompetencje dotychczasowych wydziałów weterynarii w WUZ i Urzędzie Wojewódzkim, a na skutek interwencji Ministerstwa Rolnictwa i RR jego włączenie do Działu Rolnictwa i RR zostało opóźnione do 17 III 1949³¹. Wydział Oświaty Rolniczej z dotychczasowego WUZ nie od razu został włączony do Urzędu Wojewódzkiego, lecz działał jako samodzielny Wojewódzki Wydział Oświaty Rolniczej, a do Działu Rolnictwa i RR w Urzędzie Wojewódzkim został włączony dopiero z dniem 1 VIII 1947³².

Z dniem 1 III 1947 dotychczasowy Oddział Spraw Inwalidzkich w Wydziale Opieki Społecznej stał się odrębnym Okręgowym Urzędem Inwalidzkim na mocy dekretu z 23 I 1947³³. W tymże dniu Wydział Administracyjny przejął od Wydziału Społeczno-

²⁴ Zob. APKr, UW II 59, pismo Wydziału Przemysłowego UWKr z 31 I 1946 oraz zarządzenie ministra aprobowizacji i handlu z 27 IV 1946, DzU Ministra Aprobowizacji i Handlu nr 6, poz. 36.

²⁵ Na mocy dekretu z 25 VIII 1946 o państwowym planie inwestycyjnym. Zob. DzURP z 1946, nr 32, poz. 200.

²⁶ Na mocy ustawy z 2 VII 1947 o planie obudowy gospodarczej. Zob. DzURP z 1947, nr 53, poz. 285.

²⁷ Wydział Motoryzacji powstał na mocy zarządzenia ministra komunikacji z 12 XI 1946, a samodzielność utracił na mocy zarządzenia ministra komunikacji z 14 VIII 1947. Zob. APKr, UW II 82–83.

²⁸ DzURP z 1946, nr 43, poz. 248. W dniu 24 I 1947 ministrowie: rolnictwa i reform rolnych, administracji publicznej oraz Ziem Odzyskanych wydali zarządzenie wykonawcze, ogłoszone w dniu 24 II 1947. Zob. APKr, UW II 79.

²⁹ Zajmował się sprawami parcelacji i osadnictwa, scalania gruntów, znoszenia serwitutów, drobnych regulacji rolnych, regulacji hipotek, obrony interesów Skarbu Państwa i doradztwa prawnego w akcji przebudowy ustroju rolnego.

³⁰ Załatwiał sprawy gruntów i nieruchomości Państwowego Funduszu Ziemi oraz sprawy pomocy kredytowej dla rolnictwa.

³¹ APKr, UW II 81. Fuzji sprzeciwiał się początkowo minister Rolnictwa i dopiero po wyrażeniu przez niego zgody wojewoda krakowski wydał zarządzenie wewnętrzne nr 7 z 17 III 1949 o włączeniu Wydziału Weterynarii do Działu Rolnictwa i RR.

³² APKr, UW II 79–80, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 31, oparte na zarządzeniu ministra rolnictwa i reform rolnych z 19 VI 1947.

³³ DzURP z 1947, nr 21, poz. 83. Zob. APKr, UW II 76.

-Politycznego sprawy ewidencji i kontroli ruchu ludności³⁴. Dalsza wymiana kompetencji między tymi wydziałami nastąpiła w związku z okólnikiem ministra Administracji Publicznej z 23 IV 1947 o organizacji wydziałów z działu służby Ministerstwa Administracji Publicznej (Ogólnego, Budżetowo-Gospodarczego, Administracyjnego, Społeczno-Politycznego, Samorządowego i Wojskowego³⁵). W czerwcu 1947 Wydział Społeczno-Polityczny przekazał Wydziałowi Administracyjnemu załatwianie spraw publicznych zbiorów pieniężnych, przedsiębiorstw wymagających specjalnego zaufania, publicznych przedsięwzięć rozrywkowych oraz sprawy ochrony granicy państwowej, a równocześnie przejął od Wydziału Administracyjnego sprawy wyznaniowe. W związku ze zniesieniem Biura Odszkodowań Wojennych przy Prezydium Rady Ministrów także w Wydziale Ogólnym w 1947 zlikwidowano Inspektorat Odszkodowań Wojennych. W tym samym wydziale natomiast zaczęto tam prowadzić dokumentację delegata Głównego Urzędu Statystycznego na województwo krakowskie, od 1948 w ramach Inspektoratu Statystycznego³⁶.

Istotna reorganizacja Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego nastąpiła w dniu 1 VII 1947, w ślad za zmianami w organizacji resortów. Powstał wówczas Wydział Przemysłu i Handlu, który przejął kompetencje dotychczasowego Wydziału Przemysłowego oraz należące dotąd do Wydziału Aprowizacji i Handlu sprawy administracji handlu oraz przemysłu i rzemiosła spożywczego, przedsiębiorstw transportu konnego i ręcznego, biur pisania podań itp. oraz sprawy obrotu wolnorynkowego i cen wolnorynkowych, a także sprawy uprawnień handlowych na prowadzenie aptek, dotąd należące do Wydziału Zdrowia³⁷. Równocześnie w Urzędzie Wojewódzkim utworzono Wydział Aprowizacji, który oprócz spraw zaopatrzenia ludności w towary reglamentowane zajmował się niektórymi sprawami przemysłu i rzemiosła młynarskiego i piekarniczego³⁸.

W nieco wolniejszym tempie następowały zmiany organizacyjne w Urzędzie Wojewódzkim w roku 1948. Z dniem 1 stycznia oddział Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego jako Oddział Hydrologiczno-Meteorologiczny stał się częścią Wydziału Komunikacyjnego³⁹. Z dniem 1 marca Oddział Ochrony Przed Pożarami i Innymi Klęskami przeniesiony został z Wydziału Samorządowego do Społeczno-Politycznego; odtąd także w Wydziale Społeczno-Politycznym załatwiano niektóre sprawy ochrony granic państwa i publicznych zbiorów pieniężnych, ponownie przejęte od Wydziału Administracyjnego⁴⁰. W tym samym dniu Wydział Rolnictwa przejął od Związku Samopomocy Chłopskiej Stację Ochrony Roślin i Stację Oceny Nasion i włączył je do swej struktury⁴¹. W pierwszej połowie 1948 wyodrębniono całkowicie Dyрекcję Przemysłu Miejscowego ze struktur Wydziału Przemysłu i Handlu Urzędu Wojewódzkiego⁴².

³⁴ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 12 z 28 II 1947.

³⁵ APKr, UW II 59, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 24 z 10 VI 1947.

³⁶ APKr, UW II 60.

³⁷ APKr, UW II 71, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 34 z 24 IX 1947, oparte na okólniku ministra przemysłu i handlu z 27 VI 1947. Wydział Zdrowia nadal wydawał uprawnienia zawodowe na prowadzenie aptek. Zmiana nastąpiła na podstawie dekretu z 27 III 1947. Zob. DzURP z 1947, nr 31, poz. 130.

³⁸ APKr, UW II 74. Zob. KDzW, nr 21, poz. 96, zarządzenie wojewody z 25 VII 1947.

³⁹ APKr, UW II 82. Na podstawie zarządzenia ministra komunikacji z 17 X 1947.

⁴⁰ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 20 z 28 II 1948.

⁴¹ APKr, UW II 79, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 17 z 3 III 1948.

⁴² Zob. APKr, E. Skalińska-Dindorfowa, *Wstęp*, w: „Inwentarz zespołu akt Dyrekcji Przemysłu Miejscowego w Krakowie z lat 1945–1951”.

W dniu 24 VIII 1948 wojewoda utworzył Wydział Spraw Inwalidzkich w miejsce zniesionego Okręgowego Urzędu Inwalidzkiego⁴³. W związku z powstaniem Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” i likwidacją organizacji Przysposobienia Rolniczo-Wojakowskiego w dniu 3 XII 1948 w Wydziale Oświaty Rolniczej wojewódzki inspektor PO „SP” zastąpił dotychczasowego wojewódzkiego inspektora PRW⁴⁴.

Znacznie więcej zmian nastąpiło w roku 1949 i pierwszej połowie 1950. W związku ze zniesieniem urzędu ministra aprowizacji⁴⁵ już w ostatnim kwartale 1948 uległ zawężeniu profil działania Wydziału Aprowizacji, który zajmował się odtąd sprawami likwidacji spraw zaopatrzenia ludności w towary reglamentowane. Ostatecznie został zniesiony z końcem roku 1949, a w Wydziale Ogólnym powstała likwidatura jego spraw⁴⁶. Natomiast w związku z powstaniem urzędu Ministra Handlu Wewnętrznego⁴⁷ podzielono w dniu 20 V 1949 dotychczasowy Wydział Przemysłu i Handlu na: Wydział Handlu, który od dotychczasowego Wydziału Przemysłu i Handlu przejął kompetencje Oddziału Handlu, a od Wydziału Aprowizacji sprawy dystrybucji towarów, oraz Wydział Przemysłu, który objął pozostałe agendy dotychczasowego Wydziału Przemysłu i Handlu⁴⁸.

W dniu 1 I 1949 dotychczasowy Oddział Personalny wyodrębniono z Wydziału Ogólnego jako Wydział Personalny Urzędu Wojewódzkiego, który obok spraw pracowników państwowych prowadził ewidencję pracowników samorządowych pełniących stanowiska kierownicze pod kątem ich przynależności partyjnej i przydatności do służby⁴⁹.

Z dniem 1 lutego w Wydziale Odbudowy rozpoczął działalność Oddział Gospodarki Domów Mieszkalnych i Zarządu Nieruchomości Państwowych⁵⁰, który obok spraw nieruchomości państwowych i grobów wojennych załatwiał sprawy gospodarki mieszkaniowej, przekazane niedawno Wydziałowi Odbudowy na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 29 IX 1948⁵¹. W dniu 28 VII 1949 dotychczasowy Wydział Odbudowy został przekształcony w Wydział Budownictwa⁵². Oddział Gospodarki Domów Mieszkalnych i Zarządu Nieruchomości Państwowych uległ wówczas likwidacji, jego kompetencje w zakresie gospodarki domami mieszkalnymi, urzędów komunalnych i terenów

⁴³ APKr, UW II 76, Zarządzenie wojewody z 16 VIII 1948 oparte na zarządzeniu ministra pracy i opieki społecznej z 4 VIII 1948. Okręgowy Urząd Inwalidzki został zniesiony na mocy ustawy z 25 VI 1948. Zob. DzURP z 1948, nr 34, poz. 229.

⁴⁴ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 81 z 3 XII 1948 oparte na zarządzeniu ministra rolnictwa i reform rolnych z 2 VII 1948.

⁴⁵ Na mocy dekretu z 24 IX 1948. Zob. DzURP z 1948, nr 48, poz. 360.

⁴⁶ APKr, UW II 74, zarządzenie wojewody z 12 I 1950. Formalnie zmiana kompetencji nastąpiła w dniu 1 I 1949 na mocy zarządzenia wojewody z 18 II 1949 opartego na piśmie okólnym Likwidatora Agend Ministerstwa Aprowizacji (LAMA) z 5 lutego 1949. Zob. KDZW, nr 5, poz. 58). Jeszcze bardziej uprościł wojewoda strukturę tego wydziału w kolejnym zarządzeniu z 16 V 1949, opartym na piśmie okólnym LAMA z 30 IV 1948. Zob. APKr, UW II 74, KDZW, nr 11, poz. 149.

⁴⁷ Na mocy ustawy z 10 II 1949. Zob. DzURP z 1949, nr 7, poz. 43.

⁴⁸ APKr, UW II 72. Wydział Handlu powołał wojewoda na podstawie zarządzenia z 20 V 1949 opartego na zarządzeniu ministra administracji publicznej wydanego w porozumieniu z ministrem handlu wewnętrznego z 10 III 1949. Zob. KDZW, nr 12, poz. 155.

⁴⁹ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 86 z 4 I 1949 na podstawie okólnika ministra administracji publicznej z 29 XII 1948.

⁵⁰ APKr, UW II 84, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 3 z 18 II 1949 oparte na zarządzeniu ministra odbudowy z 25 I 1949.

⁵¹ DzURP z 1948, nr 49, poz. 375.

⁵² APKr, UW II 84, zarządzenie wewnętrzne wojewody z 25 VII 1949 oparte na zarządzeniu ministrów: budownictwa i administracji publicznej z 28 VI 1949.

zielonych przejął Wydział Samorządowy⁵³, w zakresie nieruchomości państwowych – Wydział Ogólny, a w zakresie grobów, cmentarzy i pomników wojennych – Wydział Społeczno-Polityczny. Wydział Budownictwa został włączony w dniu 1 VIII 1949 do powstałego wówczas Działu Budownictwa, w skład którego wszedł także Wydział Pomiarów i nowo powstały Wydział Planowania Miast i Osiedli, załatwiający sprawy należące uprzednio do zakresu czynności zniesionej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 12 V 1949 Regionalnej Dyrekcji Planowania Przestrzennego⁵⁴, z wyjątkiem spraw przejętych przez Biuro Regionalne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego⁵⁵.

Znaczącą zmianą w organizacji Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego był dokonany w dniu 11 X 1949 podział dotychczasowego Wydziału Samorządowego na 2 nowe wydziały: Administracji i Finansów Komunalnych oraz Gospodarki Komunalnej⁵⁶. Większość spraw załatwianych dotąd w Wydziale Samorządowym przechodziła do zakresu działania pierwszego z wymienionych nowych wydziałów, natomiast Wydział Gospodarki Komunalnej przejął sprawy planowania inwestycyjnego i gospodarczego w samorządzie, zaopatrzenia w gospodarce samorządowej, zarządu przedsiębiorstwami, zakładami i urządzeniami komunalnymi oraz zieleńcami i parkami, sprawy techniczno-sanitarne gmin wiejskich i miejskich, ochrony wód publicznych przed zanieczyszczeniem oraz gospodarki mieszkaniowej w budynkach komunalnych. Sprawy tworzenia, znoszenia i zmian granic gmin i gromad przeszły do Wydziału Ogólnego⁵⁷, ale sprawy tworzenia i znoszenia miast oraz wydzielania miast z powiatów przejmował Wydział Administracji i Finansów Komunalnych. Nieco wcześniej, w dniu 9 IX 1949 Biuro Regionalne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w Krakowie przejęło agendy i akta zlikwidowanego Inspektoratu Statystycznego w Wydziale Ogólnym⁵⁸. W dniu 13 XII 1949 załatwianie spraw ochrony przed powodzią i innymi klęskami żywiołowymi przeniesiono z Wydziału Społeczno-Politycznego do Wydziału Ogólnego. W Wydziale Społeczno-Politycznym pozostały sprawy ochrony przed pożarami, skupione w Oddziale Ochrony przed Pożarami⁵⁹.

Z dniem 1 I 1950 załatwianie spraw osobowych administracji rolnictwa i reform rolnych i nauczycieli szkół rolniczych zostało przeniesione z Działu Rolnictwa i RR do Wydziału Personalnego⁶⁰, a w dniu 13 I 1950 Wydział Oświaty Rolniczej zmienił nazwę na Wydział Szkolenia Kadr Rolniczych⁶¹. W tymże Dziale Rolnictwa i RR od 1 I 1950, a faktycznie w drugiej połowie tego miesiąca, zaczęły działać nowe: Wydział Państwowych Ośrodków Maszynowych i Spółdzielni Produkcyjnych oraz Wydział Planowania

⁵³ Z wyjątkiem spraw nadzoru techniczno-budowlanego.

⁵⁴ DzURP z 1949, nr 30, poz. 217.

⁵⁵ APKr, UW II 86, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 30 z 22 VIII 1949 oparte na zarządzeniu ministra budownictwa z 21 VII 1949.

⁵⁶ APKr, UW II 65, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 40 z 11 X 1949 oparte na okólniku ministra administracji publicznej z 9 IX 1949.

⁵⁷ Zob. APKr, UW II 60, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 35 z 17 IX 1949 o utworzeniu Oddziału Podziału Administracyjnego w Wydziale Ogólnym, oparte na wspomnianym okólniku ministra administracji publicznej z 9 IX 1949.

⁵⁸ APKr, UW II 60. Nastąpiło to na polecenie Głównego Urzędu Statystycznego, którego delegat był kierownikiem Inspektoratu.

⁵⁹ APKr, UW II 64, zarządzenie wojewody z 13 XII 1949.

⁶⁰ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody z 23 XII 1949 oparte na zarządzeniu ministrów: administracji publicznej oraz rolnictwa i reform rolnych z 15 X 1949.

⁶¹ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 1 z 13 I 1950.

i Inwestycji w Rolnictwie, który przejął od Działu Budownictwa sprawy budownictwa wiejskiego⁶².

W dniu 1 I 1950 połączono wydziały: Opieki Społecznej oraz Spraw Inwalidzkich w jeden Wydział Spraw Inwalidzkich i Pomocy Społecznej⁶³. W związku z usamodzielnieniem oddziałów Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego w dniu 1 IV 1950 zniesiony został Oddział Hydrologiczno-Meteorologiczny w Wydziale Komunikacyjnym⁶⁴. W dniu 1 V zlikwidowany został Oddział Ochrony Przed Pożarami w Wydziale Społeczno-Politycznym, a jego agendy przejęła Wojewódzka Komenda Straży Pożarnych⁶⁵. W połowie roku 1950 wojewodzie krakowskiemu podlegało bezpośrednio 15 wydziałów oraz 2 działy, złożone w sumie z 12 wydziałów i 1 komórki równorzędnej (inspektora Działu Rolnictwa i RR).

W następstwie ustawy z 20 III 1950 o terenowych organach jednolitej władzy państwowej⁶⁶ Urząd Wojewódzki Krakowski zakończył działalność z dniem 30 VI 1950, a jego zadania przejęło Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie.

2. Dzieje zespołu

W latach 1945–1950 Urząd Wojewódzki Krakowski rezydował w kilku lokalach. Większa część wydziałów mieściła się w głównym budynku przy ul. Basztowej 22, tam również było główne archiwum urzędu. Wydziały mieszczące się poza główną rezydencją UWKr przechowywały akta spraw załatwionych w miejscach swego urzędowania. Dopiero z chwilą likwidacji urzędu w połowie 1950 akta wydziałów mieszczących się w budynku przy ul. Basztowej 22, jak i poza nim, zostały przekazane do archiwum zakładowego Prezydium WRN w Krakowie przy ul. Basztowej 22. Ogółem zgromadzono tam ok. 800 mb akt, spośród których w latach 1953–1974 wybrakowano ok. 450 mb akt⁶⁷. Pozostałe akta w ilości ok. 350 mb przejęło Archiwum Państwowe w Krakowie głównie w latach 1955–1966, a w niewielkiej ilości także w latach 1970–1973, i złożyło je w magazynach przy ul. Grodzkiej 52 i 54 oraz przy ul. Kasztelańskiej 27 w Krakowie, a także w magazynach Oddziału Terenowego w Oświęcimiu⁶⁸. W związku z rozpoczęciem prac porządkowych nad zespołem akt Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego z lat 1945–1950 w budynku przy ul. Grodzkiej 54 w Krakowie zgromadzono większość akt tego zespołu. Akta wydziałów: Apropowizacji i Handlu, Przemysłowego, Apropowizacji, Przemysłu i Handlu, Przemysłu oraz Handlu pozostawiono czasowo w magazynach oświęcimskich, tam uporządkowali je częściowo pracownicy Oddziału Terenowego, po

⁶² APKr, UW II 81, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 2 z 27 I 1950 oparte na zarządzeniu ministrów: administracji publicznej oraz rolnictwa i reform rolnych z 10 I 1950. Zob. APKr, UW II 86, zarządzenie wewnętrzne wojewody z 29 XII 1949 oparte na okólniku Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z 20 XII 1949.

⁶³ APKr, UW II 77.

⁶⁴ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 7 z 29 III 1950 oparte na zarządzeniu ministra komunikacji z 22 III 1950.

⁶⁵ APKr, UW II 53, zarządzenie wewnętrzne wojewody nr 10 z 27 IV 1950. Zob. UW II 64.

⁶⁶ DzURP nr 14, poz. 130.

⁶⁷ APKr, APKr 216, 249, 310, 311.

⁶⁸ APKr, Księga nabytków i ubytków Oddziału IV, poz. 1, 40, 44, 60, 94, 139, 145.

czym przewieziono te akta również do budynku przy ul. Grodzkiej 54 w Krakowie. W 1993 akta zespołu przewieziono do budynku przy ul. Orzeszkowej 7 w Krakowie, w niewielkiej części także do zamku w Spytkowicach koło Zatora.

Archiwum Państwowe w Krakowie przejęło akta Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego uporządkowane tylko częściowo. Wiązki akt, porządnie opracowane, były opisane na okładkach i zewidencjonowane w przekazanych do Archiwum spisach zdawczo-odbiorczych. Na ogół treść akt zawartych w wiązках pokrywała się z tytułami uwidocznionymi na okładkach akt i w ewidencji. Niekiedy jednak, jak w przypadku akt wydziałów Apropowizacji i Handlu oraz Apropowizacji, porządnie opisane teczki zawierały wewnątrz rozsypane akty, wymagające żmudnej pracy porządkowej.

Częste zmiany, jakie zachodziły w organizacji Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego w krótkim okresie jego istnienia, nie pozwoliły na podział zespołu akt tego urzędu według jednego schematu organizacyjnego, obowiązującego choćby w momencie likwidacji urzędu. Zespół podzielono więc na podstawowe serie według wszystkich wydziałów i działów, jakie istniały w Urzędzie Wojewódzkim od końca 1945 do połowy 1950. Segregując akta według wydziałów, przyjęto regułę, że akta sprawy rozpoczętej w jednym wydziale, a zakończonej w innym, należą do serii akt tego wydziału, w którym akta sprawy po raz ostatni zarejestrowano. Odwrotnie postąpiono w przypadku akt spraw zakończonych już w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, zachowujących jednak do końca roku 1950 znaki kancelaryjne właściwe dla Urzędu Wojewódzkiego. Te akta pozostawiono w całości w zespole akt Urzędu Wojewódzkiego. Przesądziły o tym spisy spraw, prowadzone nieprzerwanie od początku do końca roku 1950. Inne kryterium przyjęto w odniesieniu do często przenoszonych z wydziału do wydziału akt z 1945, wchłoniętych przez Wydział Personalny w 1949 akt Oddziału Personalnego w Wydziale Ogólnym i przejętych w tym samym roku przez Wydział Społeczno-Polityczny od Wydziału Odbudowy akt dotyczących grobów wojennych. Te materiały, mocno zrośnięte z dokumentacją wydziałów dziedziczących, pozostawiono w ich seriach akt, choć nie zostały przez te wydziały zarejestrowane w spisach spraw. Sukcesję martwą w zespole stanowią zachowane w bardzo niewielkiej ilości akta Okręgowego Urzędu Inwalidzkiego w Krakowie z lat 1947–1948, włączone do serii akt Wydziału Spraw Inwalidzkich.

Wobec częstych zmian organizacyjnych wewnątrz wydziałów systematyzację akt oparto na szczegółowych podziałach czynności i wykazach akt obowiązujących w tych wydziałach w momencie ich zwinienia. Wyjątkiem są tu akta Wydziału Apropowizacji, których układ oparto na podziale czynności z 1947, ponieważ w 1949 był on w stanie likwidacji i miał okrojony zakres działania.

Akta w ramach poszczególnych klas, obejmujących szereg jednostek o jednorodnej treści, ułożone są w inwentarzu w porządku rzeczowym, alfabetycznym, np. według nazwisk, terytorialnym według powiatów i miast wydzielonych, niekiedy także w porządku spisów spraw. Ten ostatni rodzaj układu zastosowano w przypadku akt spraw związanych z postępowaniem administracyjnym w sprawach np. stanu cywilnego, stowarzyszeń, zezwoleń budowlanych itp. W niektórych przypadkach poszczególnym jednostkom w ramach grup rzeczowych nadano układ zaprojektowany przez porządkujących. W szczególności dotyczyło to akt wydziałów Apropowizacji i Handlu oraz Apro-

wizacji, często pozbawionych znaków kancelaryjnych i źle klasyfikowanych, niejednokrotnie rozsypanych. Tam trzeba było nieraz od nowa formować jednostki archiwalne.

Akta luźne w jednostkach pozostawiono w porządku nadanym w kancelarii, nadając im układ zgodny ze spisami spraw, a w ramach akt poszczególnych spraw układ pism chronologiczny. Akta źle sklasyfikowane na skutek niedbalstwa urzędników lub nieścisłości haseł w wykazach akt przeniesiono do jednostek właściwych rzeczowo i umieszczono w tych jednostkach na końcu, za aktami ujętymi w spisach spraw. W uzasadnionych przypadkach akta spraw w poszczególnych jednostkach układano w porządku alfabetycznym lub rzeczowym według nazwisk, nazw własnych, powiatów, miejscowości, branż itp.

W trakcie inwentaryzacji pozostawiano najczęściej tytuły oryginalne, ale w wielu wypadkach porządkujący nadawali poszczególnym jednostkom tytuły na podstawie ich zawartości, w mniejszym stopniu kierując się ogólnikowymi, a czasem wprowadzającymi w błąd tytułami figurującymi na okładkach jednostek przed ich uporządkowaniem. Na okładkach jednostek pozostawionych jako materiały archiwalne umieszczono sygnaturę literową UW II i wprowadzono numerację ciągłą dla akt zespołu.

Prace porządkowe nad zespołem prowadzili w latach 1965–1971, 1974–1975, 1982–1984 następujący pracownicy Archiwum Państwowego w Krakowie: Alojzy Baron, Bogusława Czajeczka, Elżbieta Skalińska-Dindorfowa, Wanda Kaput, Maria Kasperska-Szach, Andrzej Kuler, Aleksander Litewka, Zdzisław Niezgoda, Urszula Perkowska, Kazimierz Przyboś, Alicja Sokołowska. Rezultatem wszystkich tych prac było sporządzenie inwentarza, któremu Aleksander Litewka nadał ostateczną strukturę i opracował do niego wstęp, po gruntownym przeredagowaniu, uzupełnieniu i rozszerzeniu projektu, opracowanego przez Zdzisława Niegodę. Dodatkowe prace porządkowo-inwentaryzacyjne w aktach zespołu Aleksander Litewka przeprowadził w latach 2005–2007.

Po wybrakowaniu ok. 122 mb półek dokumentacji niearchiwalnej i wyłączeniu ok. 10 mb akt należących do innych zespołów w zespole akt Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego pozostawiono 4847 jednostek archiwalnych (ok. 218 mb półek) materiałów archiwalnych.

Zespół akt Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego z lat 1945–1950 należy do największych i najpowszechniej wykorzystywanych przez badaczy zespołów w Archiwum Państwowym w Krakowie. Dotyczy to zwłaszcza akt Wydziału Społeczno-Politycznego.

3. Zawartość zespołu

Akta Wydziału Ogólnego

W aktach Oddziału Organizacyjnego zawarte są zbiory zarządzeń i okólników władz centralnych, wojewody, wydziałów Urzędu Wojewódzkiego i organizacji politycznych i społecznych działających w Urzędzie Wojewódzkim, plany i sprawozdania oraz materiały dotyczące organizacji i trybu urzędowania wydziałów Urzędu Wojewódzkiego, starostw powiatowych i niektórych innych urzędów. W grupie akt dotyczących stanowiska wojewody jako przedstawiciela rządu oraz w aktach sekretariatów wojewody i wicewojewodów znajdują się cenne, choć często fragmentaryczne materiały dotyczące różnych

zagadnień z życia publicznego w województwie krakowskim w okresie powojennym. W aktach Oddziału Podziału Administracyjnego zawarte są materiały dotyczące tworzenia, zmian granic i znoszenia powiatów, miast, gmin i gromad wiejskich, a w aktach Inspektoratu Odszkodowań Wojennych zestawienia statystyczne z rejestracji szkód wojennych, ankieta dotycząca przebiegu okupacji i szkód wojennych w poszczególnych miejscowościach, wreszcie duża objętościowo (24,5 mb półek) kartoteka szkód wojennych, stanowiąca pierwiastkowy materiał statystyczny. W szcztątkowo zachowanych aktach Oddziału Mienia Państwowego⁶⁹ z początkowych miesięcy 1945 znajdujemy materiały dotyczące przydziału lokali w posesjach poniemieckich i pożydowskich, a w równie szcztątkowo zachowanych aktach Inspektoratu Statystycznego można znaleźć nieliczne tylko materiały statystyczne z województwa krakowskiego i biuletyny Głównego Urzędu Statystycznego.

Akta Wydziału Budżetowo-Gospodarczego

W aktach tego wydziału znajdują się preliminarze budżetowe i roczne sprawozdania rachunkowe jednostek administracji ogólnej w województwie krakowskim, zarządzenia i korespondencja w sprawach budżetowo-rachunkowych, sprawy osobowe i uposażeń pracowników oraz sprawy taboru samochodowego Urzędu Wojewódzkiego i starostw powiatowych.

Akta Wydziału Personalnego

W odziedziczonych przez Wydział Personalny aktach Oddziału Osobowego w Wydziale Ogólnym z lat 1945–1948 i późniejszych aktach własnych Wydziału Personalnego znajdujemy dokumentację z kursów szkoleniowych pracowników państwowych, materiały dotyczące etatów w administracji ogólnej w województwie krakowskim, ich obsady oraz redukcji pracowników, awansów służbowych i wynagrodzeń, spraw dyscyplinarnych i weryfikacji pracowników administracji ogólnej, nadzoru nad załatwianiem spraw osobowych w starostwach, ewidencję zbiorczą pracowników Urzędu Wojewódzkiego i starostw, karty i kwestionariusze osobowe tych pracowników, pochodzącą z lat 1947–1950 ewidencję prezydentów miast, burmistrzów i wójtów, ich zastępców, sekretarzy miejskich i gminnych oraz pracowników gmin miejskich i wiejskich na stanowiskach kierowniczych, akta dotyczące zmian na stanowiskach prezydentów miast, burmistrzów i wójtów w województwie krakowskim, akta dotyczące spraw osobowych i emerytalnych niektórych kategorii pracowników Urzędu Wojewódzkiego i starostw powiatowych.

Akta wydziałów obsługujących samorząd terytorialny

Materiały związane z działalnością samorządu terytorialnego w województwie krakowskim można znaleźć głównie w aktach wydziałów: Samorządowego, a później Administracji i Finansów Komunalnych oraz Gospodarki Komunalnej. W dokumentacji

---

⁶⁹ Akta tego oddziału w większości zostały włączone do akt Tymczasowego Zarządu Państwowego, stanowiących w Archiwum Państwowym w Krakowie odrębny zespół archiwalny.

Wydziału Samorządowego z lat 1945–1949 i Wydziału Administracji i Finansów Komunalnych z lat 1949–1950 znajdują się protokoły z posiedzeń Wydziału Wojewódzkiego, wydziałów powiatowych i zarządów miast wydzielonych⁷⁰ oraz analizy ich uchwał, akta dotyczące organizacji biur związków samorządowych, zjazdów i konferencji samorządowych, pieczęci i herbów miast i wsi, skargi i zażalenia na działalność samorządu terytorialnego, plany pracy i sprawozdania Wydziału Wojewódzkiego, wydziałów powiatowych i zarządów miejskich i gminnych, akta spraw podziału terytorialnego miast, gmin i gromad wiejskich, zmian granic miast i gmin, wydzielania miast z powiatów, zmian nazw miejscowości, ulic i placów, akta dotyczące szkół i bibliotek, zdrowia, lecznictwa, szarwarków drogowych, majątku nieruchomego związków samorządowych, materiały dotyczące budżetów i podatków związków samorządowych w województwie krakowskim.

W materiałach Wydziału Samorządowego, a potem Wydziału Gospodarki Komunalnej zawarte są akta dotyczące przedsiębiorstw samorządowych, w tym budżetowe, oraz akta dotyczące gospodarki lokalami mieszkalnymi i remontów budynków mieszkalnych z 1949.

Tylko w aktach Wydziału Samorządowego znajdują się nieliczne protokoły z posiedzeń powiatowych rad narodowych i analiza ich uchwał, akta dotyczące organizacji posiedzeń Prezydium WRN i Wydziału Wojewódzkiego, statystyka miast i gmin, zezwolenia budowlane, opinie prawne w sprawach budowlanych i innych sprawach samorządowych, akta spraw osobowych, emerytalnych, dyscyplinarnych i szkolenia pracowników samorządowych, planowania przestrzennego, ochrony przyrody, opieki społecznej, rolnictwa, ochrony przed pożarami, ruchu drogowego i telekomunikacji, elektryfikacji wsi, regulacji rzek, inspekcji podatkowej, akta spraw remontowo-budowlanych, zakładów komunalnych, komunalnych kas oszczędności.

Tylko w materiałach Wydziału Administracji i Finansów Komunalnych można znaleźć akta dotyczące upaństwowienia teatrów i muzeów. Tylko w aktach Wydziału Gospodarki Komunalnej znajdują się materiały dotyczące akcji oszczędnościowej w gospodarce samorządowej.

Akta typowe pozostałych wydziałów

Oprócz zarządzeń, planów i sprawozdań, akt dotyczących zjazdów i konferencji, inspekcji i lustracji, spraw organizacyjnych, osobowych, budżetowych itp. dotyczących Urzędu Wojewódzkiego, starostw i samorządu, zgrupowanych w aktach wydziałów: Ogólnego, Budżetowo-Gospodarczego, Personalnego i wydziałów zajmujących się samorządem terytorialnym, podobną dokumentację znaleźć można również w aktach prawie wszystkich pozostałych wydziałów, w zakresie rzeczowym właściwym dla danego wydziału i podległych mu referatów w starostwach. Poniżej omówione zostaną inne akta, specyficzne dla poszczególnych wydziałów.

⁷⁰ Miasta były wydzielone z powiatów (Kraków, później Białą) lub tylko z powiatowych związków samorządowych (Nowy Sącz, Tamów).

Akta Wydziału Administracyjnego

W aktach tego wydziału szczególnie zróżnicowane są materiały z Oddziału Ogólno-administracyjnego. Znaleźć tam można akta nadzoru nad orzecznictwem karno-administracyjnym i postępowaniem administracyjnym w starostwach, akta spraw wywłaszczeń nieruchomości na cele komunikacyjne i wojskowe, reparytacji zakładów przemysłowych i handlowych oraz nieruchomości, zatwierdzania umów dzierżawnych itp., rybackich, łowieckich, ochrony drzewostanu, gospodarki lokalami, zezwolenia na przewozy promami przez rzeki, akta spraw ksiąg wodnych, spółek wodnych, wyrobisk żwiru nad rzekami, poboru wody i oprowadzania wody do rzek, przedsięwzięć rozrywkowych, granicy państwowej z lat 1947–1950, publicznych zbiorów pieniężnych z 1948, opinie prawne dla innych wydziałów UWKr i innych urzędów w sprawach m.in. przesiedleń ludności, fundacji, sanitarnych, lokalowych, wynagrodzeń pracowników administracji ogólnej.

W aktach Oddziału Spraw Stanu Cywilnego znajdują się materiały dotyczące nadawania, uznawania i orzekania o utracie obywatelstwa polskiego, przynależności gminnej, zmian i ustalania imion i nazwisk, akta nadzoru nad urzędami stanu cywilnego, orzeczenia w sprawach stanu cywilnego wydawane w II instancji, zezwolenia na sporządzanie aktów stanu cywilnego na podstawie aktów wydanych za granicą, sprostowania i unieważnienia aktów stanu cywilnego, zezwolenia na zawarcie małżeństw, akta spraw rozwodowych, małżeństw cudzoziemców i małżeństw zawartych za granicą, akta spraw wyznaniowych z lat 1945–1947.

Akta Wydziału Społeczno-Politycznego

Najbardziej istotne materiały w aktach tego wydziału to polityczne sprawozdania sytuacyjne wojewody, starostów, prezydenta Krakowa i różnych władz administracji specjalnej, urywające się wszakże w połowie 1949. Należy tu wymienić również akta dotyczące partii politycznych, związków młodzieży, związków zawodowych, organizacji gospodarczych, walki z podziemiem politycznym i amnestii z lat 1945 i 1947, zbrodni hitlerowskich, strajków, wyborów, współdziałania z Urzędem Bezpieczeństwa Publicznego, milicją i wojskiem w akcji zwalczania przeciwników politycznych i podziemia kryminalnego, donosy i anonimy, skargi i zażalenia na postępowanie organów wojskowych radzieckich i polskich oraz UB, interwencje w sprawach osób aresztowanych, poszukiwania zaginionych, akta spraw prasowych, wyznaniowych, narodowościowych (ze szczególnym uwzględnieniem Spisza i Orawy), stowarzyszeń, zgromadzeń publicznych, publicznych zbiorów pieniężnych, grobów i cmentarzy wojennych wraz z materiałami z lat 1945–1949 przejętymi od Wydziału Odbudowy. Inne akta Wydziału Społeczno-Politycznego dotyczą spraw cudzoziemców i kontaktów z zagranicą, kultury, nauki, gospodarki, sportu itp. ujmowanych w aspekcie politycznym, spraw przedsięwzięć rozrywkowych z lat 1945–1947, przedsięwzięć wymagających specjalnego zaufania publicznego (biura pisania podań, zakłady rytownicze itp.), opinii personalnych dla pracowników państwowych i innych osób, spraw granicznych, przesiedleń na Ziemię Odzyskane, ewidencji i kontroli ruchu ludności z lat 1945–1948. Do akt tego wydziału dołączono również materiały Biura Akcji Przesiedleńczej. Natomiast akta Oddziału

Ochrony przed Pożarami i Innymi Klęskami w zespole akt Urzędu Wojewódzkiego pozostały we fragmentach.

Akta Wydziału Wojskowego

W aktach tego wydziału znajdują się obwieszczenia o poborze wojskowym, wykazy poborowych i przedpoborowych, sprawozdania z rejestracji wojskowej, skargi i zażalenia na organy Armii Radzieckiej, materiały dotyczące opieki nad zdemobilizowanymi żołnierzami, zasilków wojskowych, Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego oraz Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, ewidencji zwierząt pociagowych i środków przewozowych, świadczeń na rzecz Armii Radzieckiej, rozminowywania terenów.

Akta dotyczące zaopatrzenia ludności

Akta spraw zaopatrzenia ludności w artykuły powszechnego użytku znaleźć można w większej części dokumentacji Wydziału Apropowizacji i Handlu z lat 1945–1947, w szcztakowo zachowanych materiałach Wydziału Apropowizacji z lat 1947–1950, w niewielkiej części akt Wydziału Przemysłu i Handlu z lat 1947–1949 oraz w części materiałów Wydziału Handlu z lat 1949–1950.

Materiały zawarte w aktach Wydziału Apropowizacji i Handlu oraz Wydziału Apropowizacji dotyczą niemal wyłącznie zaopatrzenia w towary reglamentowane, natomiast akta Wydziału Przemysłu i Handlu oraz Wydziału Handlu niemal wyłącznie organizacji zaopatrzenia rynkowego. Tylko w materiałach Wydziału Apropowizacji i Handlu zawarte są specyficzne dla lat 1945–1947 akta dotyczące obowiązkowych dostaw ziemiopłodów i żywca. Podobny nieco charakter mają akta Wydziału Handlu dotyczące kontraktacji i skupu ziemiopłodów i żywca. Tylko w aktach Wydziału Apropowizacji i Handlu zawarte są akta spraw osobowych pracowników administracji ogólnej z działu apropowizacji i handlu oraz pracowników aparatu świadczeń rzeczowych.

Akta administracji przemysłowej

W aktach Wydziału Przemysłowego z lat 1945–1947, Wydziału Przemysłu i Handlu z lat 1947–1949 oraz Wydziału Przemysłu z lat 1949–1950 zawarte są sprawozdania sytuacyjne dotyczące przemysłu w województwie krakowskim, akta dotyczące kontaktów z organizacjami samorządu gospodarczego, zatwierdzania urządzeń technicznych w zakładach przemysłowych i rzemieślniczych, organizacji i statystyki zakładów przemysłowych, sprawozdania statystyczne zakładów przemysłowych, akta dotyczące warunków pracy w przemyśle i rzemiośle. Podstawowa dokumentacja administracji przemysłowej – akta dotyczące uprawnień przemysłowych i przydziału lokali na cele przemysłowe – zachowała się w większej ilości tylko w aktach Wydziału Przemysłowego i fragmentarycznie w aktach Wydziału Przemysłu i Handlu. Tylko w materiałach tych dwu wydziałów znajdują się akta dotyczące organizacji targów i wystaw przemysłowych, nacjonalizacji zakładów przemysłowych, przemysłu ludowego i chałupnictwa. Tylko w aktach Wy-

działu Przemysłowego znajdują się materiały dotyczące rewindykacji mienia polskiego z Niemiec w 1945. W aktach samego tylko Wydziału Przemysłu i Handlu zachowały się materiały dotyczące ustalania okręgów kominiarskich. Wyłącznie w aktach Wydziału Przemysłu znajdują się materiały dotyczące oddawania przedsiębiorstw pod przymusowy zarząd państwowy oraz akta spraw osobowych pracowników wydziału i referatów przemysłu w starostwach powiatowych.

Akta administracji handlowej

Sprawy z zakresu administracji handlowej dotyczące przedsiębiorstw handlowych, gastronomicznych, hotelarskich, przemysłu i rzemiosła spożywczego, a od połowy roku 1947 także przedsiębiorstw transportu konnego i ręcznego, wydawnictw, aptek itp. znajdują swoje odbicie w aktach oddziałów Handlu oraz Przemysłu Spożywczego w Wydziale Aprowizacji i Handlu z lat 1945–1947, w aktach Oddziału Handlu w Wydziale Przemysłu i Handlu z lat 1947–1949, wreszcie w aktach Wydziału Handlu z lat 1949–1950. Znaleźć tam można akta dotyczące organizacji i kontroli zakładów handlowych, gastronomicznych, hotelarskich itp., statystykę tych zakładów, materiały dotyczące warunków i godzin pracy w handlu. Podstawowy rodzaj dokumentacji dotyczącej wydawania uprawnień przemysłowych dla zakładów handlowych, gastronomicznych, hotelarskich, przemysłu i rzemiosła spożywczego znaleźć można w małym procencie tylko w aktach wydziałów: Przemysłu i Handlu oraz Handlu. W dokumentacji obu tych wydziałów znajdują się też akta spraw targów, regulaminów dorożkarskich oraz materiały Wojewódzkiej Komisji Cennikowej. Tylko w aktach Wydziału Aprowizacji i Handlu znajdują się materiały dotyczące obejmowania firm poniemieckich i pożydowskich przez tymczasowych kierowników, remanenty tych firm, akta spraw lokali poniemieckich i pożydowskich. W aktach wydziałów Aprowizacji i Handlu oraz Przemysłu i Handlu znajdują się materiały dotyczące współpracy administracji z samorządem gospodarczym. Akta planowania gospodarczego w handlu i przemyśle spożywczym, skromnie ujęte w dokumentacji Wydziału Przemysłu i Handlu w postaci analiz ekonomicznych rozwoju handlu i przemysłu spożywczego i akt organizacji sieci handlu uspołecznionego, w aktach Wydziału Handlu znajdują wyraz w obfitej dokumentacji dotyczącej planowania zaopatrzenia, obrotu towarowego, skupu, rozwoju sieci handlowej oraz inwestycji w handlu. W aktach samego tylko Wydziału Handlu znajdują się akta spraw osobowych pracowników wydziału i referatów handlu w starostwach powiatowych, materiały dotyczące szkolenia pracowników handlu i przemysłu spożywczego, nadzoru nad handlem uspołecznionym oraz uprawnień przemysłowych dla aptek od roku 1947.

Akta dotyczące opieki społecznej

W aktach Wydziału Opieki Społecznej z lat 1945–1949 oraz Wydziału Spraw Inwalidzkich i Pomocy Społecznej z 1950 zawarta jest statystyka opieki otwartej i zakładowej, materiały dotyczące działalności zakładów opiekuńczych, opieki nad matką i dzieckiem, akta dotyczące komitetów opieki społecznej i innych organizacji zajmujących się opieką społeczną, fundacji i ośrodków rolnych wspomagających opiekę społeczną, materiały

dotyczące opieki nad ofiarami klęsk elementarnych, repatriantami, przesiedleńcami, więźniami obozów koncentracyjnych i ich rodzinami, rodzinami poległych partyzantów, weteranami walk rewolucyjnych, studentami, inwalidami wojennymi, ociemniałymi, osobami amnestionowanymi w 1947, zwolnionymi z więzień w latach 1949–1950, akta spraw aprowizacji podopiecznych, budżetu administracji i zakładów opieki społecznej, inwestycji w zakresie opieki społecznej, kosztów leczenia członków organizacji Todta, spraw personalnych pracowników administracji ogólnej zajmujących się opieką społeczną i opiekunów społecznych.

Akta dotyczące spraw inwalidzkich

W aktach Wydziału Opieki Społecznej do 1947, w aktach Wydziału Spraw Inwalidzkich z lat 1948–1949 z odziedziczonymi aktami Okręgowego Urzędu Inwalidzkiego z lat 1947–1948 i w aktach Wydziału Spraw Inwalidzkich i Pomocy Społecznej z 1950 zawarte są akta orzecznictwa w sprawach inwalidzkich, wykazy statystyczne inwalidów wojennych, akta dotyczące zakładów szkolenia inwalidów wojennych, inwestycji na rzecz inwalidów, akta spraw osobowych pracowników administracji ogólnej zajmującymi się sprawami inwalidzkimi, wykazy pracowników jednostek zajmujących się inwalidami wojennymi, materiały informacyjne z 1947 na temat spraw inwalidzkich w Polsce przygotowane przez warszawski Oddział Departamentu Spraw Społecznych Narodów Zjednoczonych.

Akta Wydziału Zdrowia

W materiałach Wydziału Zdrowia można znaleźć statystykę zakładów służby zdrowia w województwie krakowskim, akta spraw organizacyjnych, budżetowych i gospodarczych oraz zestawienie szkód wojennych w zakładach służby zdrowia, sprawozdania sytuacyjne dotyczące zdrowia i lecznictwa w województwie krakowskim, akta spraw opieki lekarskiej nad matką i dzieckiem, materiały z badań lekarskich dzieci szkolnych, akta dotyczące działalności Polskiego Czerwonego Krzyża i „Caritas” w zakresie lecznictwa, fundacji na rzecz ochrony zdrowia, orzecznictwa emerytalnego w sprawach pracowników administracji ogólnej, lecznictwa wojskowego, kosztów leczenia m.in. obywateli radzieckich, byłych więźniów obozów koncentracyjnych, repatriantów, Żydów, akta dotyczące organizacji różnych komisji lekarskich i sanitarnych, spraw związków zawodowych służby zdrowia, wydawnictw medycznych, przejęcia przez państwo kościelnych i samorządowych zakładów leczniczych, materiały dotyczące planowania inwestycyjnego w służbie zdrowia w województwie krakowskim, sprawy uprawnień zawodowych lekarzy, sprawy personalne i szkolenia personelu leczącego i pomocniczego, aptekarzy, drogistów, kosmetyczek, sprawy nadzoru nad lecznictwem Ubezpieczalni Społecznej, nad wychowaniem fizycznym i sportem, akta dotyczące uzdrowisk w województwie krakowskim, nadzoru sanitarno-epidemiologicznego, zwalczania chorób zakaźnych i społecznych, walki z alkoholizmem i narkomanią, dostaw sprzętu medycznego, leków i materiałów opatrunkowych, nadzoru administracyjnego nad aptekami, drogeriami, fabrykami leków, produkcją ziół, środków kosmetycznych i nad rozlewnia-

mi wód mineralnych, produkcją narkotyków i trucizn, akta dotyczące Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie.

Akta Wydziału Weterynarii

W aktach tego wydziału znajdują się ewidencja personalna oraz materiały z rejestracji personelu weterynaryjnego, podkuwaczy koni, oglądaczy zwierząt itp., akta dotyczące szkolenia i dokształcania personelu weterynaryjnego, akta spraw organizacyjnych i budżetowych lecznic i przychodni weterynaryjnych oraz sprawozdania z ich działalności, akta dotyczące produkcji środków leczniczych i zaopatrzenia w te środki, zwalczania zakaźnych chorób zwierząt i postępowania z padłymi zwierzętami, statystyka zakaźnych chorób zwierzęcych, akta nadzoru weterynaryjnego nad obrotem zwierzętami i mięsem, nadzoru nad rzeźniami i mleczarniami, higieną zwierząt, akta spraw zwalczania potajemnego uboju, selekcji zwierząt, oświaty weterynaryjnej.

Akta administracji rolnictwa i reform rolnych

Jeśli pominąć Wydział Weterynarii, materiały takie zgrupowane są w aktach innych wydziałów wchodzących w skład Działu Rolnictwa i Reform Rolnych UWKr z lat 1947–1950. W aktach Wydziału Rolnictwa znajdują się materiały dotyczące produkcji rolnej, statystyka rolno-hodowlana, plany produkcji roślinnej i zwierzęcej i rozwoju gospodarczego wsi i rolnictwa w województwie krakowskim, sprawozdania Zarządu Okręgowego Państwowych Nieruchomości Ziemskich w Łodzi, akta dotyczące warunków pracy i płacy robotników rolnych, typowania wsi na spółdzielnie produkcyjne, zagospodarowywania odłogów, łowiectwa i ochrony przyrody, przebiegu akcji siewnych i żniwnych w województwie krakowskim, plantacji roślin przemysłowych, zwalczania szkodliwych owadów i chwastów.

W aktach Wydziału Urzędzeń Rolnych znajdują się materiały dotyczące parcelacji gruntów w województwie krakowskim w ramach reformy rolnej, scalania gruntów, likwidacji serwitutów tatrzańskich i innych, opisy struktury agrarnej poszczególnych powiatów, wykazy majątków ponad 50 ha rozparcelowanych i nierozparcelowanych, akta spraw państwowych majątków ziemskich, postępowania z resztówkami i gruntami wyłączonymi spod parcelacji, zwłaszcza akta rewizji postanowień odnośnie do przydziałów resztówek byłym właścicielom ziemskim, wykazy gruntów kościelnych i akta dotyczące ich przejęcia przez państwo, materiały dotyczące osadnictwa ludności z województwa krakowskiego na ziemiach odzyskanych, dzierżaw i parcelacji majątków poniemieckich i pożydowskich, nieruchomości ziemskich należących do cudzoziemców, wykazy nieruchomości ziemskich przeznaczonych pod rozbudowę miast, akta spraw wywłaszczeniowych związanych z różnymi inwestycjami, akta dotyczące przymusowej sprzedaży gruntów bogatych rolników.

W aktach Wydziału Pomiarów Rolnych znajdują się materiały związane z pomiarami w zakresie parcelacji i scalania gruntów, wykonywaniem map i planów parcelacyjnych i scaleniowych oraz prac związanych z regulacją i zabudową osiedli wiejskich, materiały związane z opracowywaniem planów sieci dróg i szlaków wodnych.

W aktach Wydziału Finansów Rolnych znajdują się bilanse Państwowego Funduszu Ziemi z terenu województwa krakowskiego, materiały dotyczące postępowania z opłatami za ziemię nadzieloną z parcelacji, za dzierżawy gruntów i nadzielony inwentarz, umowy dzierżawne dotyczące gruntów PFZ, akta spraw administracji majątków ziemskich stanowiących zapas ziemi na cele reformy rolnej, oddawania ich pod zarząd różnym instytucjom i przekazywania PGR-om i więziennictwu, wydzierżawiania hał wypasowych w górach, użytkowania zamku w Niedzicy i zabezpieczania majątków podworskich, administrowania gospodarstwami poniemieckimi, pożydowskimi i polem-kowskimi, administracji zakładów przemysłu rolnego.

W aktach inspektora Działu Rolnictwa i Reform Rolnych znajdują się akta inspekcji placówek terenowych, sprawozdania z działalności całego Działu Rolnictwa i RR oraz akta dotyczące szkolenia jego pracowników.

Szczątkowo zachowała się dokumentacja Wydziału Wodno-Melioracyjnego i Wydziału Oświaty Rolniczej, nie zachowała się dokumentacja Wydziału Państwowych Ośrodków Maszynowych i Spółdzielni Produkcyjnych oraz Wydziału Planowania i Inwestycji w Rolnictwie.

Akta Wydziału Komunikacyjnego

W aktach Oddziału Ogólnego znaleźć można akta spraw osobowych pracowników wydziału, repatriantów – byłych pracowników resortu komunikacji, służby drogowej w województwie krakowskim z uwzględnieniem strat osobowych z lat wojny i okupacji, akta spraw wywłaszczeń gruntów na cele drogowe i rozwoju turystyki. W aktach Oddziału Budowy i Utrzymania Dróg znajdują się mapy sieci dróg i ewidencja dróg w województwie krakowskim, materiały dotyczące zniszczeń dróg w czasie działań wojennych i rozbijania dróg i mostów, programy, preliminarze budżetowe i dokumentacja prac inwestycyjnych i konserwacyjnych na drogach oraz sprawozdania z ich realizacji, plany potrzeb komunikacyjnych wsi samopomocowych, akta spraw inspekcji drogowych, zezwolenia na zakładanie kolejek wąskotorowych na drogach oraz przekraczania dróg przez linie wysokiego napięcia i gazociągi, akta spraw akcji przeciwpowodziowych i odśnieżania dróg oraz wykazy zniszczeń popowodziowych, sprawozdanie ze zwiedzania inwestycji drogowych na Słowacji przez fachowych pracowników Wydziału Komunikacji UWKr, akta dotyczące kamieniołomów drogowych w województwie krakowskim, organizacji rajdów i wyścigów na drogach publicznych, wykazy maszyn drogowych w województwie krakowskim. W aktach Oddziału Budowy i Utrzymania Mostów znajdują się mapy i ewidencja mostów z województwa krakowskiego, także zniszczonych w czasie działań wojennych, materiały dotyczące oczyszczania rzek z wraków i przekazywania mostów powiatowym zarządom drogowym przez Armię Radziecką, programy robót mostowych i sprawozdania z budowy i dobudowy mostów, wiaduktów, przepustów, akta spraw zabezpieczania mostów przed powodzią i krą lodową oraz przewozu promami przez rzeki. W szczątkowo zachowanych aktach Oddziału Lotnictwa Cywilnego znajdują się materiały dotyczące sportu szybowcowego. Nie zachowały się akta Oddziału Ruchu Drogowego z lat 1947–1950 ani też akta jego poprzedników: Okręgowego Urzędu Samochodowego w Krakowie z lat 1945–1946 i Wydziału Motoryzacji UWKr z 1947.

Akta Wydziału Pomiarów

W aktach tego wydziału znajdują się wykazy biur mierniczych, wykazy mierniczych przysięgłych, materiały dotyczące liceum geodezyjnego w Krakowie, plany prac w zakresie nowych pomiarów, akta spraw budżetowych i kredytowych związanych z regulacją, niwelacją i poligonizacją, pomiarów zleconych, opisy topograficzne wybranych odcinków terenu, miejscowości i obiektów w województwie krakowskim, akta spraw katastru gruntowego, korespondencja w sprawie operatów pomiarowych przy regulacji rzek, akta dotyczące pomiarów katastralnych dla budownictwa wodnego i kolejowego, ustalania strefy nadgranicznej i znaków granicznych w województwie krakowskim, archiwum map i planów, wykazy majątków ziemskich i spisy gruntów samorządowych, statystyka użytków rolnych i zasiewów w województwie krakowskim, akta spraw osobowych pracowników wydziału. Analiza treści oraz ilość zachowanej dokumentacji Wydziału Pomiarów wskazuje na ich dużą niekompletność w stosunku do stanu pierwotnego.

Akta Wydziału Odbudowy i Wydziału Budownictwa

Najważniejsze i największe dwie serie akt powstałych w Wydziale Odbudowy, a potem w jego następcy – Wydziale Budownictwa w ramach Działu Budownictwa Urzędu Wojewódzkiego, to zezwolenia na budowę obiektów użyteczności publicznej i urządzeń komunalnych, połączone z zatwierdzaniem projektów architektonicznych, a także dokumentacja prawna i projektowo-kosztorysowa prac budowlanych prowadzonych przy obiektach użyteczności publicznej, urządzeniach komunalnych, cmentarzach wojennych, pomnikach, ulicach, mostach miejskich itp. W pierwszym przypadku Wydział Odbudowy (Budownictwa) występował w imieniu wojewody jako władzy budowlanej, w drugim jako inwestor. Te dwie serie dokumentacji stanowią ok. 80% całości akt obu wydziałów, zresztą niekompletnych. Odnosi się to zwłaszcza do serii zezwoleń budowlanych, pochodzących niemal wyłącznie z lat 1948–1950. Inne rodzaje materiałów, także niekompletne, to protokoły z posiedzeń Wojewódzkiej Komisji Odbudowy i powiatowych komitetów odbudowy, wykazy zniszczeń wojennych w budynkach, sprawozdania z realizacji odbudowy miast i wsi w województwie krakowskim i z ruchu budowlanego, akta dotyczące organizacji i kadr w budownictwie w województwie krakowskim, realizacji kredytów na odbudowę, uprawnień zawodowych i szkolenia kadr, norm i cenników resortowych, planowania przestrzennego, ochrony zieleni publicznej i kształtowania terenów zielonych, ochrony zabytków, ewidencja i mapy cmentarzy wojennych, dokumentacja państwowych planów inwestycyjnych z lat 1946–1950, akta inspekcji terenowych w starostwach, dystrybucji materiałów budowlanych, akta spraw osobowych pracowników administracji ogólnej z działu odbudowy i budownictwa itp. Tylko w aktach Wydziału Odbudowy znajduje się dokumentacja dotycząca przemysłu materiałów budowlanych w województwie krakowskim w postaci rozmaitych zestawień i kwestionariuszy oraz spraw dotyczących reprowaktyzacji lub upaństwowienia zakładów przemysłu budowlanego, a także dokumentacja spraw związanych z zarządem nieruchomości państwowych i gospodarki mieszkaniowej w budynkach państwowych.

Akta Wydziału Planowania Miast i Osiedli

W bardzo niewielkiej serii akt tego wydziału z lat 1949–1950, wchodzącego w skład Działu Budownictwa UWKr, znajdujemy głównie załatwiane w trybie postępowania administracyjnego materiały dotyczące lokalizacji budów przemysłowych, prywatnych, dróg itp. w poszczególnych powiatach, realizacji planu inwestycyjnego na 1950 i planów zagospodarowania przestrzennego miast (m.in. otoczenia Wawelu) i osiedli robotniczych, zalesień i zadrzewień terenów w województwie krakowskim, opinie dotyczące różnych spraw z zakresu planowania przestrzennego, korespondencję w sprawach osobowych pracowników wydziału.

Akta Wydziału Kultury i Sztuki

W dokumentacji tego wydziału znajdują się akta dotyczące nagród literackich i udzielania pomocy materialnej artystom i pisarzom (m.in. Leopoldowi Staffowi), obchodów rocznic i zgonów luminarzy kultury i sztuki polskiej i obcej oraz innych obchodów jubileuszowych, organizacji wystaw artystycznych, spraw organizacyjnych i budżetowych związków i stowarzyszeń twórczych, teatrów, muzeów, filharmonii, szkół artystycznych oraz nadzoru nad nimi, kontroli artystycznej wydawnictw plastycznych, twórczości ludowej, upowszechniania kultury literackiej, muzycznej, plastycznej i teatralnej, zabezpieczania zbiorów bibliotecznych oraz wydawania zezwoleń na wywóz za granicę książek i instrumentów muzycznych, zezwoleń na imprezy teatralne, cyrkowe, estradowe, spraw nadzoru nad niepaństwowymi przedsiębiorstwami widowiskowymi, rozpowszechniania filmów i sieci kin, organizowania koncertów na cele społeczne, nadzoru nad amatorskim ruchem artystycznym, świetlicami i domami kultury, ewidencji lokali imprezowych oraz amatorskich imprez artystycznych. Znajdują się tam również akta spraw rejestracji szkód wojennych w zabytkach, ochrony przyrody i miejsc martyrologii narodowej, planowania inwestycyjnego w zakresie kultury i sztuki, informacje prasowe dotyczące kultury i sztuki, akta dotyczące spraw osobowych pracowników wydziału.